

АКЛИМАТИЗАЦИЯ И РЕАКЛИМАТИЗАЦИЯ

Аклиматизацията е процес на приспособяване на животинските и растителните организми към други условия на живот при преселване-то им на нови места. В някои случаи се говори за аклиматизация и без да има преселване — напр. при пресушаване на заблатени места, при изкуствено напояване на пустини. Обитателите им са принудени или да се приспособят към новите условия, или да мигрират, или са обречени на гибел. Така в България с пресушаването на Чокльовото (Байкалското) блато в Кюстендилско изчезнал един вид върба, който дотогава се срещал у нас само на това място. Поради пресушаване или други изменения от много български езера и блата изчезнали бяла водна роза (водна лилия) и бърдуче (жълта водна роза).

В някои случаи аклиматизирани видове намират в новия район условия за живот, сходни с условията в родината им. Тогава се развиват добре и не се нуждаят от грижите на човека. В такива случаи се говори за натурализация.

От аклиматизираните видове в България са натурализирани лъжеакациева робиния (произхожда от Сев. Америка), айлант (див орех — произхожда от Изт. Азия), канадска топола (получена през XVIII в. във Франция чрез кръстосване на черна топола с американски вид топола) и др.

Даден вид животно или растение може да изчезне от определен район или страна, но след това изкуствено отново да бъде разселено. Възстановяването в даден район на изчезнал вид се нарича реаклиматизация. Популациите напр. на благороден елен в България преди време застрашително започнаха да намаляват, поради което се пристъпи към изкуственото му отглеждане и разселване. До 1978 г. са разселени около 10 000 инди-вида в 5 естествени и 18 изкуствени находища. В Юж. България е реаклиматизиран колхидски фазан. През периода 1904- 1978 г. е направено много за реаклиматизирането на лопатар — заселени са около 1800 инди-вида в Странджа, Витоша и в някои ловни стопанства, като „Воден“, „Божурица“ и др. Чрез реаклиматизация се възстановява богатството на *флората и фауната*, възстановяват се ценни за човека видове.

От дълбока древност хората, странствайки от място на място, пренасяли семена на

АКЛИМАТИЗАЦИЯ И РЕАКЛИМАТИЗАЦИЯ

Написано от
Сряда, 20 Юни 2012 06:14 -

расте-ния и преселвали първите домашни животни. Те не се замисляли дали новите условия са подходящи за пренесените от тях организми. Видовете, които се оказали негодни да се приспособят към новите климатични, почве-ни и други условия, загивали. В древността аклиматизацията се извършвала стихийно. Едва с натрупване на биологични знания станало възможно тази дейност да се постави върху научна основа. Принос в разработване-то на проблема за аклиматизацията, натура-лизацията и реаклиматизацията имат А. Хумболт, Ч. Дарвин, Н. И. Вавилов и други учени. В България този проблем подробно е анализиран от проф. Н.

Стоянов

(1939) и акад. Д.

Йорданов

(1957).

Аклиматизацията на растения е много широко разпространена. Повечето от познатите културни и декоративни растения са от чужд произход. Царевицата, картофът, фа-султът, доматиът, тиквата, тютюнът и др. произ-хождат от Америка. Много от зърнените житни и овощни култури, виреещи в Бълга-рия, произхождат от Азия.

Аклиматизация се използва и днес. При това се прилагат нови методи, напр. кръс-тосване на видове, които се развиват при различни условия. Благодарение на съвре-менните методи северните граници на земе-делието са преместени далеч на север, в сту-дени райони. В България опити за клима-тизация продължават да се правят от различ-ни институти и опитни станции.

Не са малко примерите и за аклиматиза-ция на животни. В САЩ от други страни и главно от Европа проникнали и се разпростра-нили повече от 180 вида вредители (хесенска муха, зърнов молец и др.). В Европа от Аме-рика е пренесен опасният вредител по карто-фа — колорадският бръмбар. Синантропните гризачи (домашна мишка, сив и черен плъх) са разпространени почти по цялото земно кълбо. В Америка, Австралия, Нова Зелан-дия, Юж. Африка от преселници са пренесени много европейски птици и бозайници. Далеч от родината си хората искали да виждат и да чуват познати животни. Така някои от „пришълците" широко се разпространили и дори изместили местните видове - напр. заекът подземник в Австралия се превърнал в напаст.

В България (и в други страни) се отделя значително внимание за аклиматизиране на ценни видове дивеч. Успехи има в аклиматизирането на муфлон (Витоша, ловни стопанства „Воден", „Искър", „Ропотамо", „Кормисош" и др.), зубър („Воден"), архар (Ро-допи) , северноамериканска дива пуйка (лов-ни стопанства „Воден", „Искър",

АКЛИМАТИЗАЦИЯ И РЕАКЛИМАТИЗАЦИЯ

Написано от
Сряда, 20 Юни 2012 06:14 -

„Кричим“, „Паламара“). Перспективна е аклиматизацията на канадска белобуза гъска и др.

Може да се посочат и примери на несполучлива аклиматизация у нас — напр. на глухар, заек подземник (запазен само в северната част на о. Св.Иван), снежен заек и др. Неуспешни или икономически неизгодни са опитите за аклиматизация на някои видове растения — маслина, чай, бамбук, корков дъб, евкалипт и др. Неуспехите се дължат главно на липса на достатъчно пълна и задълбочена предварителна оценка на екологичните условия в нашата страна и на екологията на съответния вид.

Широко е разпространена също аклиматизацията на риби. Един от първите видове риби, аклиматизиран у нас, е дъгова (американска) пъстърва, чиято родина е Калифорния. В Европа е внесена за пръв път през 1882 г. и бързо се аклиматизирала към новите условия. По-късно е пренесена и в България за изкуствено развъждане; с нея са зарибени много наши високопланински езера и планински реки. По-издръжлива е и расте по-бързо, често измества местната балканска пъстърва. През последните двадесетина години у нас са аклиматизирани бял амур и толстолоб (произхождат от Далечния изток). Днес тези видове риби се развъждат масово в рибовъдните стопанства — имат много добри вкусови качества, а освен това са растителноядни. През последните години се правят опити за аклиматизиране и на други видове риби — напр. американски сом, буфало и др.

Заедно с аклиматизирането на полезни за човека видове били пренесени и разселени и вредни организми. Ярък пример в това отношение е насекомото филоксеро — опасен вредител по лозата. Било пренесено в Европа от Америка преди около 100 г. и бързо почти напълно унищожило местните сортове лози. Лозовите култури били спасени чрез получаването на нови сортове от кръстосването им с диворастяща американска лоза, които са по-устойчиви на вредителя. Познат е примерът с колорадския бръмбар, който продължава да нанася големи вреди на картофената реколта в Европа.

Аклиматизацията, реаклиматизацията и натурализацията имат важно значение за разширяването на възможностите на селското стопанство. Чрез тези процеси се възстановява богатството на флората и фауната, които се обогатяват с нови и ценни за човека видове.

АКЛИМАТИЗАЦИЯ И РЕАКЛИМАТИЗАЦИЯ

Написано от
Сряда, 20 Юни 2012 06:14 -
